

Suveranitatea și puterea de stat

VASILE-SORIN CURPĂN

CONSTANTIN-FLORENTIN GRĂDINARU

COSMIN-ȘTEFAN BURLEANU

Art. 2. – „Suveranitatea și puterea de stat”.

„(1). Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2). Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului”.

Este aci, în acest articol, o mare curiozitate!! Se vorbește de „**suveranitatea națională**” în condițiile în care nu există **caracterul național** al statului și nu se înserează în constituție nimic despre națiune!!!! Este adevărat, în preambulul Constituției există sintagma „...în contextul istoric și etnic al devenirii lui – a poporului moldovenesc ! - ca națiune.”

Deci avem „**popor moldovenesc**”, care devine de acum națiune, este în devenire, dar vorbim de „**suveranitate națională**”. Iată ce se întâmplă când copii Constituția altui stat, în speță Constituția țării mamă – **România**.

Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova. Se indică poporul cu ajutorul denumirii statului !

Adică, probabil în concepția autorităților Republicii Moldova este vorba de „**poporul moldovenesc**”, iar în opinia noastră de poporul român din partea răsăriteană a Moldovei istorice.

Această suveranitate se exercită direct sau prin organele sale reprezentative. În loc să scrie „**prin organele sale reprezentative și prin referendum**” cum prevede Constituția României, Constituantul din R. Moldova, plenipotențiarilor poporului, deputați în Parlament au menționat exercitarea suveranității în **mod direct**. Dacă referendumul nu este menționat înseamnă că se poate realiza această modalitate de exercitare a suveranității „naționale” și prin plebiscit sau, probabil, prin intermediul Adunării întregului popor, ca în orașele-state din Grecia antică. Dar la mărimea teritoriului și a populației Republicii Moldova sincer ne îndoim serios că această ultimă modalitate de exercitate a „**suveranității naționale**” este posibilă.

Iar în legătură cu plebiscitul credem că reprezintă doar o formă democratică „mascată” și nu un veritabil exercițiu al suveranității „naționale”.

În alin. (2) se prevede că nici o persoană particulară și nici un grup social nu pot exercita suveranitatea în nume propriu. Desigur că suveranitatea se manifestă prin

intermediul organelor etatice care exercită puterea de stat. Uzurparea puterii de stat este considerată o gravă infracțiune împotriva societății, a poporului „**moldovenesc**”.

Revenim la art. 1 pentru a preciza forma de guvernământ a R. Moldova. Optăm pentru asocierea formei de guvernământ alături de analiza sintetică a puterii de stat, respectiv a regimului politic constituțional. Așa fiind forma de guvernământ a R. Moldova este **republica**.

*
* *

Câteva cuvinte se impun a mai fi scrise în legătură cu puterea de stat (art. 2 din Constituția Republicii Moldova).

Constituția Republicii Moldova tratează distinct autoritățile etatice dublate de consacrarea unor funcții specifice pentru fiecare autoritate. Aceasta constituie proba indubitabilă a receptării efective a principiului separației / echilibrului puterilor etatice.

În acest mod se realizează împiedicarea oricărei „tentative” de monopolizare a puterii etatice de către un organ sau de o categorie de organe etatice în dauna altor „puteri” constituite în stat.

Așa cum am mai avut ocazia să precizăm³⁾ puterea de stat este unică ceea ce implică faptul că și forța de constrângere etatică este, de asemenea, unică.

În consecință, autoritățile publice constituite în „puteri ale statului” exercită anumite funcții cu caracter etatic: funcția legislativă, funcția executivă și funcția jurisdicțională.

Deci puterea etatică fiind unică și indivizibilă se manifestă prin intermediul celor trei funcții nominalizate anterior.

Credem că nu protejarea eventuală a puterii unice a statului ar face inefficientă separația puterilor. Dimpotrivă ! Înlocuirea noțiunii de „putere” cu cea de funcție ar rezolva fără inconveniente această chestiune.

Dar trebuie precizat că principiul separației / echilibrului „puterilor” etatice întâmpină anumite deficiențe în jocul partidelor politice, pe scena politică contemporană.

Astfel, politic vorbind elementul cheie al sistemului constituțional este reprezentat de relația dintre „**majoritatea politică**” și „**minoritatea politică**”, altfel spus de corelația dintre „**puterea**” în sensul de guvernanți și „**opoziție**”.

De principiu, partidul sau coaliția de partide care a câștigat majoritatea fotoliilor parlamentare formează și guvernul.

În aceste condiții, guvernul fiind o emanație a majorității parlamentare este greu de acceptat o separație între legislativ și executiv. Mai curând, „separația” se manifestă între guvernanți și opoziția parlamentară.

Principiul constituțional al separației și echilibrului puterilor nu-și pierde importanța, jocul politic în configurarea concretă a puterii neavând aptitudinea de a-l altera.

Se mai precizează în doctrină că între legislativ și executiv nu poate exista echilibru și cu atât mai mult separație, deoarece autoritățile executive duc la îndeplinire în mod concret, adică execută, legile elaborate de autoritatea legiuitoare. Or, executivul nu poate fi pus pe picior de egalitate cu „creatorul” normelor juridice.

³⁾ Vasile - Sorin Curpăn – **Drept de Stat. Stat și Cetățean**, pag. 12 și următ., Bacău, 2008, Ediția a II-a.

În întărirea acestui punct de vedere a venit însăși legiuitorul constituant care a precizat (sau a tranșat !!) în art. 60 alin. (1) din Constituție: „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.”

Considerăm că din interpretarea literală, pur gramaticală, a textului indicat rezultă că **parlamentul** este **suprem** în privința reprezentativității poporului Republicii Moldova, iar nu în raport cu celelalte categorii de organe care exercită funcții distincte în stat.

Aceasta nu înseamnă că înțelegem să diminuăm în vreun fel rolul și locul autorității deliberativ – legislative în cadrul Statului Republicii Moldova.

Cel mai pregnant, separația puterilor se identifică, dacă ne raportăm la parlament în relația cu autoritatea judecătorească. Deși dispune de mijloace de control multiple, autoritatea legiuitoare nu poate fi „**supremă**” în raport cu instanțele judecătorești, acestea din urmă fiind independente. Faptul că parlamentul edictează normele juridice obligatorii pentru judecători nu reprezintă o relație de dependență deoarece legile sunt general – obligatorii, având incidență asupra tuturor subiectelor de drept, inclusiv asupra membrilor autorității deliberativ – legiuitoare.

*
* *

Nu este locul de a detalia pârgھیile și mecanismele de control de care dispun autoritățile publice constituite în stat. Trebuie însă remarcat că principiul separației și echilibrului puterilor, receptat de Legea fundamentală, nu reprezintă o simplă retorică sau, și mai rău, o „lozincă”.

*
* *

În doctrina de Drept Constituțional se apreciază că puterea publică, conferă autorităților publice, prin intermediul căreia se exteriorizează voința **Statului este o putere politică**.

Desigur, puterea publică prin natura sa este o putere politică dar acest aspect trebuie nuanțat câtă vreme este vorba de Autoritatea judecătorească.

Poate autoritatea (puterea) judecătorească să exercite prin funcția sa jurisdicțională o putere politică ?

Vrând, nevrând, puterea judecătorească exercită **o funcție publică, deci politică**, materializată exclusiv prin faptul aplicării normelor juridice în vigoare. Cum normele juridice exprimă o atitudine politică a majorității parlamentare, instanțele judecătorești fiind „obligate” să aplice aceste legi, desfășoară o funcție publică, politică, mediată.

Acest aspect nu are nimic în comun cu manifestările politice sau cu ideea sprijinirii unei formațiuni politice de către autoritatea judecătorească.

Puterea așa-zis „**politică**” a autorității judecătorești nu se identifică cu puterea publică, cu evident caracter politic, manifestată de autoritatea executivă a statului. Poate din această cauză Montesquieu, „**creatorul**”⁴⁾ teoriei separației puterilor în etatice considera autoritatea (puterea) judecătorească ca fiind „nulă” într-o oarecare măsură.

⁴⁾ Separația puterilor a fost teoretizată prima dată de filozoful Aristotel.

Nefiind părtașă la realizarea „jocurilor politice”, îndepărtată de la luarea deciziilor majore în viața politică a Statului, autoritatea judecătorească capătă atribuții sporite prin contrabalansarea „**democrației politice**” a majorității parlamentare și implicit a autorității guvernamental – executive prin intermediul „**democrației juridice**” specifică **Statului de Drept**.

Aceasta reprezintă revanșa puterii judecătorești deoarece membrii ei, **judecătorii**, constituie sau ar trebui să constituie „cheia de boltă” a întregului edificiu al Statului de Drept Republica Moldova.

Cum potrivit art. 1 alin. (3) din Constituție: „Republica Moldova este un stat de drept...” Legiuitorul Constituant a acceptat teza „democrației juridice” alături de „democrația politică” majoritară, de factură parlamentară.

Din acest punct al raționamentului rezultă în mod logic o teză de care politicienii – în ansamblu și de pe orice meridian – se tem; de posibilitatea realizării unui guvernământ al autorității judecătorești sau mai concret, posibilitatea realizării unui guvernământ al judecătorilor.

De aici construcția devine apocaliptică: decăderea politicii, supremația Dreptului, înglobarea științelor politice în Dreptul Public și mai ales posibilitatea „confiscării” locului și rolului jucat de politicienii de către juriști publiciști (specializați în Drept Public).

Efectul acceptării democrației juridice, a principiilor Statului de Drept, de către Adunarea Constituantă (Parlamentul Republicii Moldova) este reprezentat, în mod indubitabil de apariția în „peisajul” constituțional al statului a **Curții Constituționale**.

Această instituție nu este încadrată nici în autoritatea legislativ – deliberativă și nici în „puterea” judecătorească.

Verificând conformitatea unei norme juridice, cu dispozițiile constituționale și având aptitudinea de a declara respectiva lege ca fiind neconstituțională, Curtea Constituțională este un legislator negativ. În consecință, ea invalidează voința democrației politice majoritare instituind o democrație juridică.

Dar Curtea Constituțională nu este parte componentă a autorității judecătorești !!! Având dublă natură, atât politică, cât și juridică, această instituție dă o grea lovitură principiului clasic al separației și echilibrului puterilor constituite în stat.

Instituirea Curții Constituționale în statul românesc denumit Republica Moldova, având ca principală menire asigurarea controlului constituționalității legilor adoptate de Parlament, după modelul mai multor state europene și, în mod deosebit, după modelul României, reprezintă în opinia noastră neîncrederea Legiuitorului Constituant în instituțiile judecătorești de drept comun, și în mod deosebit în instanța supremă – Curtea Supremă de Justiția (C.S.J.).

Curtea Constituțională a Republicii Moldova interferează atât cu autoritatea legislativă cât și cu autoritatea judecătorească. Astfel, ea nu crează Dreptul pozitiv (obiectiv) și statuează pe baza unei proceduri prestabilite asupra constituționalității normelor juridice. Aceste aspecte apropie Curtea Constituțională de autoritatea judecătorească. Chiar și modelul de organizare și de funcționare a Curții Constituționale este propriu puterii judecătorești. Dar Curtea Constituțională, deși nu legiferează, pronunță decizii care au efecte **erga omnes**, fiind opozabile tuturor subiectelor de drept din Republica Moldova. Totodată, deciziile Curții Constituționale au caracter general –

obligatoriu pe teritoriul statului „moldovenesc” și în raport cu subiectele de drept, inclusiv cu autoritățile „moldovene”.

Caracterele deciziilor Curții Constituționale apropie această instituție de autoritatea deliberativ – legislativă.

Iată de ce judecătorii de la instanțele de drept comun nu au posibilitatea „participării” la jocul politic.

Contraponderea democrației politice – concretizată în democrația juridică – nu se află în mâinile lor ci constituie „**apanajul**” judecătorilor Curții Constituționale.

Exclusiv judecătorii Curții Constituționale, în calitatea lor de apărători ai Constituției Republicii Moldova pot înfrâna eficient puterea legislativă, ca autoritate care monopolizează mecanismul creării Dreptului pozitiv, a legislației.

Pentru ceilalți judecători actul normativ juridic în vigoare nu este nici rău, nici bun – ESTE LEGE, cât timp nu s-a constatat neconstituționalitatea sa.

*

* *

Cu sinceritate credem că fundamentarea și edificarea Curții Constituționale a fost și este de natură a schimba modul tradițional de înțelegere și de interpretare a principiului juridic, politic și constituțional al separației și echilibrului puterilor constituite în Statul moldovenesc contemporan.

*

* *

Discutam într-un alineat anterior despre lipsa de încredere a Legiuitorului Constituant în capacitatea instanțelor ordinare de a efectua controlul constituționalității legilor. Aceasta nu presupune în mod automat o minimalizare a rolului puterii (autorității) judecătorești. Dimpotrivă, justiția constituțională fiind o jurisdicție specială, având ca obiect asigurarea conformității Dreptului pozitiv (obiectiv) cu normele juridice fundamentale cuprinse în Constituție, urmează modelul dezvoltat pe continentul european.

Curtea Constituțională constituie o „**putere**” independentă în Republica Moldova, distinctă de celelalte trei „clasice” puteri constituite și fundamentate pe temeiul principiului separației și echilibrului puterilor etatice.